5-КЛАСС МАТЕМАТИКА

10, 100 жана 1000ге көбөйтүү жана бөлүү

Тез эсептөө ыкмалары, оңой эрежелер жана турмуштук мисалдар

САБАКТЫН МАКСАТЫ

Бүгүнкү сабакта эмнелерди үйрөнөбүз?

Тез эсептөө

Разряддык бирдиктерге оозеки тез көбөйтүү жана бөлүүнү өздөштүрүү.

Үтүрдү жылдыруу

Ондук бөлчөктөрдө үтүрдү оңго жана солго жылдыруу эрежесин түшүнүү.

Практикалык колдонуу

Өлчөө бирдиктерин (метр, грамм, сом) которууда эрежелерди колдонуу.

1-БӨЛҮМ: КӨБӨЙТҮҮ ЭРЕЖЕСИ

10, 100, 1000ге көбөйтүү эрежеси

➕ Табигый сандар үчүн:

Санды 10, 100, 1000ге көбөйтүү үчүн анын оң жагына тиешелүү түрдө **1, 2 же 3 нөлдү** жазып коюу жетиштүү!

→ Ондук бөлчөктөр үчүн:

Үтүрдү көбөйтүүчүдө канча нөл болсо, ошончо орунга **ОҢГО** жылдырабыз.

ПРАКТИКА

Көбөйтүүгө мисалдар

10го көбөйтүү (1 нөл)

25 × 10 = 250

3.4 × 10 = 34

100гө көбөйтүү (2 нөл)

47 × 100 = 4700

2.15 × 100 = 215

1000ге көбөйтүү (3 нөл)

8 × 1000 = 8000

0.65 × 1000 = 650

2-БӨЛҮМ: БӨЛҮҮ ЭРЕЖЕСИ

10, 100, 1000ге бөлүү эрежеси

✂ Нөлдөрү бар сандар үчүн:

Бөлүүчүдө канча нөл болсо, санды аягынан ошончо нөлдү **алып салабыз (чиебиз)**.

← Жалпы сандар үчүн:

Үтүрдү бөлүүчүдө канча нөл болсо, ошончо орунга **СОЛГО** жылдырабыз.

ПРАКТИКА

Бөлүүгө мисалдар

10го бөлүү (1 орун солго)

50 ÷ 10 = 5

34.5 ÷ 10 = 3.45

100гө бөлүү (2 орун солго)

800 ÷ 100 = 8

125 ÷ 100 = 1.25

1000ге бөлүү (3 орун солго)

6000 ÷ 1000 = 6

450 ÷ 1000 = 0.45

ЭРЕЖЕЛЕРДИ САЛЫШТЫРУУ

Үтүрдүн жылуу багыты

КӨБӨЙТҮҮ (×)

Сан ЧОҢОЁТ

Үтүрдү **ОҢГО** жылдырабыз 👉

БӨЛҮҮ (÷)

Сан КИЧИРЕЕТ

👈 Үтүрдү **СОЛГО** жылдырабыз

ТУРМУШТУК МАСЕЛЕЛЕР

Өлчөө бирдиктерин которуу

1-маселе: Метрди сантиметрге которуу

Узундугу 4.5 метр болгон жипти сантиметрге котор (1 м = 100 см).

4.5 × 100 = 450 см

2-маселе: Граммды килограммга которуу

2500 грамм алма канча килограмм болот? (1 кг = 1000 г).

2500 ÷ 1000 = 2.5 кг

ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТӨӨ

Төмөнкү туюнтмаларды эсептегиле:

А Бөлүмү (Көбөйтүү)

1) 14 × 100 = **?** (1400)

2) 0.8 × 10 = **?** (8)

3) 5.12 × 1000 = **?** (5120)

В Бөлүмү (Бөлүү)

1) 360 ÷ 10 = **?** (36)

2) 45 ÷ 100 = **?** (0.45)

3) 7800 ÷ 1000 = **?** (7.8)

Азаматсыңар! Сабак аяктады!

10, 100, 1000ге көбөйтүү жана бөлүү эрежелерин унутпагыла!

Үйгө тапшырма: Окуу китебиндеги №145 жана №148 көнүгүүлөрдү аткаруу.